

SBÍRKA ZÁKONŮ

ČESKÁ REPUBLIKA

Částka 84

Rozeslána dne 10. srpna 2011

Cena Kč 39,–

O B S A H:

232. Nález Ústavního soudu ze dne 28. června 2011 sp. zn. Pl. ÚS 17/10 ve věci návrhu na zrušení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 418/2009 Sb.
-

232**N Á L E Z****Ústavního soudu****Jménem republiky**

Ústavní soud pod sp. zn. Pl. ÚS 17/10 rozhodl dne 28. června 2011 v plénu složeném z předsedy soudu Pavla Rychetského a soudců Stanislava Balíka, Vlasty Formánkové, Vojena Güttlera, Pavla Holländera, Ivany Janů (soudce zpravodaj), Vladimíra Kůrky, Dagmar Lastovecké, Jiřího Muchy, Jana Musila, Jiřího Nykodýma, Miloslava Výborného, Elišky Wagnerové a Michaely Židlické o návrhu Obvodního soudu pro Prahu 5, za který jedná předseda senátu JUDr. Michal Holub, na zrušení ustanovení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 418/2009 Sb., za účasti Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a Senátu Parlamentu České republiky jako účastníků řízení a Mgr. F. J. a Mgr. P. N. jako vedlejších účastníků řízení

takto:

I. Návrh na zrušení ustanovení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 418/2009 Sb., se zamítá.

II. Ve zbytku se návrh odmítá.

Odůvodnění**I.****Rekapitulace návrhu**

1. Ústavnímu soudu byl dne 25. března 2010 doručen návrh Obvodního soudu pro Prahu 5 na zrušení ustanovení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 418/2009 Sb., (dále též jen „zákon č. 201/1997 Sb.“).

2. Navrhovatel uvedl, že se před ním pod sp. zn. 10 C 22/2010 projednává žaloba, kterou se státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze domáhá vůči České republice – Městskému státnímu zastupitelství v Praze zaplacení částky 1 615 Kč, která představuje rozdíl mezi částkou 43 268 Kč (což odpovídá hrubému platu 58 400 Kč), která by mu náležela jako čistý plat za měsíc leden 2010 podle zákona č. 201/1997 Sb., a částkou 41 653 Kč (což odpovídá hrubému platu 56 064 Kč), která mu skutečně byla vyplacena v únoru 2010 podle téhož zákona, ve znění zákona č. 418/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evrop-

ského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů.

3. Navrhovatel v návrhu uvádí, že názor o oprávněnosti svého nároku na doplacení části platu žalobce dovozoval ze závěru, že čl. II zákona č. 418/2009 Sb., resp. § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb. je rozporný s ústavním pořádkem České republiky.

4. Navrhovatel má za to, že forma reglementace problematiky platových nároků státního zástupce formou zákona byla zjevně snahou trvale (minimálně dlouhodobě) stabilně upravit platové náležitosti státního zástupce, aby tato úprava nepodléhala momentálním politickým vlivům a náladám politiků a současně byla vyjádřením významu funkce státního zástupce v ústavním systému České republiky, neboť formou zákona jsou téměř výlučně upraveny platové nároky funkcí ve veřejném sektoru, které upravuje přímo Ústava České republiky (dále též jen „Ústava“), a platy většiny zaměstnanců státu jsou naproti tomu určeny nařízením vlády. Zákon č. 201/1997 Sb. navázal na mzdový vývoj v nepodnikatelské sféře za předminulý rok, čímž zakotvil i „platovou“ solidaritu státních zástupců s ostatními zaměstnanci placenými z veřejných rozpočtů. Výše platu státního zástupce (stejně jako soudce) tak státem není individuálně určována, ale je dána určitými objektivními kritérii. Takováto právní úprava na jedné straně zajišťuje, že plat státního zástupce není odrřazen od vývoje platů jiných zaměstnanců státu, a tedy i ekonomické situace státu, na druhé straně zamezuje cílenému zásahu moci politické, zejména zákonodárné a výkonné, resp. její složky vládní do výkonu pravomocí státního zastupitelství, neboť takovému zásahu do výše platu státního zástupce by předtím musel předcházet procentuálně totožný zásah do výše platů všech ostatních zaměstnanců ve veřejném sektoru.

5. Navrhovatel dále poukazuje na skutečnost, že výše platu státního zástupce je určena pouze platovou základnou násobenou koeficienty s ohledem na počet let praxe a zařazení v hierarchii státního zastupitelství. Plat je tedy fixní, bez jakýchkoli pohyblivých složek, příspěvků, osobních ohodnocení či odměn. Tato úprava má zabránit ekonomickým tlakům nadřazených složek na výkon funkce státního zástupce. Státní zástupce v zásadě nesmí, na rozdíl od např. poslanců a senátorů, vykonávat jinou výdělečnou činnost ani zastávat žádnou jinou placenou funkci. Úplná odkázanost na plat je odůvodněna potřebou ochrany výkonu funkce před vnějšími vlivy. Způsob úpravy platových nároků státních zástupců je i metodou jisté kompenzace omezených možností státních zástupců reálně ovlivnit výši svého platu. Navrhovatel dále uvádí, že státní zástupci (shodně jako soudci) nemají možnost účastnit se legislativního procesu, je jim odňato ústavní právo na stávkou, nemají možnost o výši svého platu (kolektivně) se zaměstnavatelem vyjednávat či prostým nesouhlasem se změnou pracovní smlouvy zabránit snížení svého platu. Ani jejich počet (cca 1 300) není dostatečný na to, aby mohli reálně, např. využitím práva shromažďovacího či petičního, ovlivnit rozhodnutí zákonodárce při změnách zákona o platu státních zástupců.

6. Navrhovatel dále upozorňuje, že rok 2010 je čtrnáctým kalendářním rokem, v němž je plat formálně určen uvedeným zákonem, a zároveň jedenáctým rokem, v němž podle tohoto zákona ve skutečnosti určen není. V současné době je plat původně stanovený podle zákona č. 201/1997 Sb. snížen dvěma zákony, a to zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, kdy došlo k zmrazení výše platové základny státního zástupce na úrovni roku 2007, což zákonodárce označil za „mimořádné opatření při určování výše platu státních zástupců v letech 2008 až 2010“, zákonem č. 418/2009 Sb. pak byl plat státního zástupce oproti zmrazené základně snížen o 4 %. V roce 2010 je tak plat státního zástupce o 23 % nižší, než by byl podle zákona č. 201/1997 Sb. beze změn provedených zákony č. 261/2007 Sb. a č. 418/2009 Sb., zatímco od roku 1997 průměrný plat zaměstnanců veřejného sektoru rostl mezi lety 1997 a 2007 o 106 % (do roku 2010 nejméně o 112 %). V roce 2009, kdy byl již druhým rokem zmrazen plat státních zástupců, což vedlo k úspoře maximálně několika desítek milionů korun, došlo ke zvýšení tabulkových platů zaměstnanců veřejného sektoru o 3,5 %, což představovalo nárůst výdajů státního rozpočtu o cca 7,7 mld. Kč. V tomtéž roce byl ve stavu legislativní nouze schválen zákon č. 418/2009 Sb., který z důvodu „stabilizace“ rozpočtu dále snížil platy státních zástupců o 4 %, což představuje dle důvodové zprávy úsporu 31,2 mil. Kč, tedy cca 0,02 % pro rok 2010

plánovaného schodku státního rozpočtu. Nepoměr mezi zvyšováním platů většiny zaměstnanců státu a cíleným diskriminačním snižováním platů státních zástupců je tedy zjevný, přičemž snaha moci zákonodárné negativně zasahovat do platových náležitostí státního zástupce je dlouhodobou a stále se stupňující.

7. S ohledem na výše uvedené navrhovatel shledává čl. II zákona č. 418/2009 Sb., resp. § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb. rozporným se zásadou přiměřenosti, proporcionality a odůvodněnosti (racionality) zásahu zákonodárné moci, neboť zákonodárce změnu zákona č. 201/1997 Sb. dostatečně neodůvodnil a disproportionalně a diskriminačně, tedy neústavně jí zasáhl do postavení státního zastupitelství, tudíž moci jiné. Při zdůvodňování potřebnosti přijetí zákona č. 418/2009 Sb. bylo v zákonodárném sboru poukazováno na to, že se plat o 4 % snižuje všem zaměstnancům ve veřejném sektoru. Poté, co zákonodárci zákon č. 418/2009 Sb. přijali, však Poslanecká sněmovna rozhodla o navýšení státního rozpočtu pro rok 2010 o příslušnou částku k dorovnání platů zaměstnanců ve veřejné sféře na výši roku 2009 tak, aby výše platů těchto zaměstnanců byla zachována. Zákonodárci tedy vlastně jediný důvod pro zásah do zákona o platu státních zástupců svým následným jednáním sami popřeli.

8. Navrhovatel spatřuje v přijetí napadeného ustanovení zákona zásah do principu dělby moci (čl. 1 Ústavy), principu demokratického právního státu (čl. 2 odst. 1 Ústavy) a zásady legality [čl. 2 odst. 3 Ústavy, čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále též jen „Listina“)]. Podle názoru žalobce zákonodárný sbor překročil přijetím zákona č. 418/2009 Sb. svou pravomoc, neboť jednu z brzd či protivah, která mu je ve vztahu k jiné moci svěřena, v rozporu s ústavními principy zneužil. Zákon č. 418/2009 Sb. je tudíž nutno mít za projev libovůle zákonodárce, pohybující se mimo prostor legality a legitimacy. V této souvislosti navrhovatel poukazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2003 sp. zn. Pl. ÚS 11/02, ze dne 14. 7. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 43/04 (oba viz níže) a další, o kterých se žalobce domnívá, že je lze aplikovat i na postavení státních zástupců, a ve kterých Ústavní soud vyslovil, že případný zásah do platových nároků soudců musí zákonodárný sbor více nežli jindy s ohledem na postavení adresátů normy vážít, přičemž taková platová restrikce může být toliko nástrojem solidárním, a nikoli nástrojem prvním a jediným, jak zákonodárce zákonem č. 418/2009 Sb. učinil.

9. Ve svém návrhu navrhovatel dále poukazuje na zvláštní postavení státního zastupitelství jako soustavu státních orgánů, která kombinuje znaky moci výkonné i moci soudní. Princip nezávislosti státního zastupitelství má zajistit nestrannost státního zástupce při dozorování zákonnosti přípravného řízení, umožnit mu zastupovat v řízení před soudem veřejný zájem, který nemusí být totožný se zájmem státu, a také v souvislosti se zásadou obžalovací zajistit to, že jednotlivé trestní kauzy skutečně budou předloženy soudu k jeho rozhodnutí. Podle názoru žalobce je nezávislost státních zástupců součástí základního ústavního principu demokratického právního státu. Nezávislost státních zástupců lze odvodit i z v podstatě totožné právní úpravy jejich postavení, jako je tomu v případě soudců. Zde je možno poukázat na omezení možnosti přeložení státních zástupců, předpoklady a způsob vzniku jejich funkce, taxativně uvedené důvody zániku funkce, úpravu kárného řízení, přičemž všechny tyto atributy jsou jinak obecně bez toho, že by při tom vznikaly jakékoliv pochybnosti, přijímány jako záruky soudcovské nezávislosti. Za takovou záruku je v případě soudců pojímáno i jejich hmotné zabezpečení, které má mimo jiné, shodně jako u státních zástupců, omezit korupční tlaky vůči těmto představitelům státní moci. Z těchto důvodů se žalobce domnívá, že v případě posuzování ústavnosti zásahů do platových nároků státních zástupců by měl Ústavní soud postupovat minimálně obdobně jako v případě posuzování zásahů moci zákonodárné do totožných nároků soudců.

10. Navrhovatel spatřuje v postupu zákonodárce při snížení platů státních zástupců o 4 % v roce 2010 také porušení zákazu diskriminace (čl. 3 odst. 1 Listiny), neboť jde o postup, kdy si moc politická z veřejných zaměstnanců vybere jen některé a těm sníží platy bez jakéhokoliv racionálního odůvodnění; platy totiž byly sníženy pouze úzké skupině zaměstnanců státu tak, že osoby podílející se na sanaci schodků veřejných rozpočtů byly určeny dle svého povolání.

11. Navrhovatel dále poukazuje na názor žalobce, že Česká republika nemůže svým zaměstnancům jednostranně snižovat odměnu za práci, neboť takový postup by byl nejméně v rozporu s ústavním principem rovnosti. Výše mzdy každého zaměstnance je dána v zásadě pracovní smlouvou

a zaměstnavatel ji nemůže jednostranně měnit. Zatímco mzda je v zásadě určena tržně na základě dohody zaměstnance a zaměstnavatele, plat je jednostranně určen zaměstnavatelem na základě platového předpisu. Tento rozdíl však není možné interpretovat tak, že umožňuje (na rozdíl od „soukromé“ sféry) jednostranné snižování platu. Zaměstnanci státu by se tak stali apriori méněcennou kategorií zaměstnanců, jejichž právo na spravedlivou odměnu by bylo možno libovolně omezovat jen proto, že jejich zaměstnavatelem je stát, který zároveň disponuje možností měnit právní předpisy upravující výši odměny za práci.

12. Navrhovatel se také domnívá, že přijetím zákona č. 418/2009 Sb. došlo k porušení ústavního práva státních zástupců na spravedlivou odměnu za práci, neboť důvodem snížení platu státních zástupců zjevně nebylo to, že pravomoci státního zástupce byly sníženy, přeneseny na jiný subjekt či že by snad státní zástupci méně nebo hůře pracovali a plnili své úkoly. Je zřejmé, že plat, jenž má být odměnou za odvedenou práci a plní pro svého příjemce mnoho funkcí (zabezpečovací, kompenzační, motivační), nemůže být zaměstnavatelem jednostranně, neodůvodněně snižován, a to navíc za okolností, kdy zaměstnavatel se svým zaměstnancem o změně výše jeho platu ani nejedná.

13. Závěrem navrhovatel vyslovuje své přesvědčení, že zákonodárny sbor přijetím zákona č. 418/2009 Sb. porušil jeden ze základních principů demokratického právního státu, a to princip legitimního očekávání. Státní zástupce nastupuje do své funkce s vědomím, že jeho postavení odvozené přímo z čl. 80 odst. 2 Ústavy je upraveno zákonem, a to včetně jeho platových nároků. Státní zástupce tedy po nástupu do funkce legitimně očekává, že zákonná úprava jeho postavení bude zachována. Postup zákonodárce, který bez důvodu zvláště závažného usiluje o změnu platových pravidel v oblasti justice, lze označit za formu porušení obecné právní zásady *pacta sunt servanda* a disproporcionální protiústavní zásah do legitimního očekávání těch, pro něž již byly zákonem na dobu neurčitou formulovány určité podmínky, s jejichž znalostí osoby mající zájem o práci státních zástupců do těchto funkcí nastupovaly. Časté zásahy zákonodárského sboru do zákona o platu státních zástupců navíc ve svém důsledku narušují princip předvídatelnosti právní normy pro její adresáty a princip právní jistoty.

II.

14. Dne 26. 8. 2010 byly Ústavnímu soudu doručeny ústavní stížnosti Mgr. F. J. a Mgr. P. N. spojené s návrhem na zrušení ustanovení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb. Oba stěžovatelé, zastoupení stejným advokátem, jsou státními zástupci, kteří se v řízení před obecným soudem domáhali vyplacení částky 1 615 Kč, o kterou jim prý byl aplikací shora uvedeného zákona snížen plat na úroveň 96 % dosavadního platu. Okresní soud v Hradci Králové ústavní stížnosti napadeným rozsudkem jejich žalobu zamítl, a jelikož proti tomuto rozsudku není ve smyslu § 202 odst. 2 občanského soudního řádu přípustné odvolání, obrátili se s danou věcí na Ústavní soud. Vzhledem k tomu, že uvedené ústavní stížnosti směřovaly proti stejnému rozsudku obecného soudu, věcně se týkaly i shodné otázky, namítaly zasažení do týchž ústavně chráněných práv a navrhovaly i zrušení stejného ustanovení právního předpisu, byly v zájmu hospodárnosti řízení a v souladu s § 63 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, a § 112 odst. 1 občanského soudního řádu spojeny usnesením Ústavního soudu ze dne 6. 10. 2010 sp. zn. I. ÚS 2493/10 ke společnému řízení a rozhodnutí. Usnesením Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2493/10 ze dne 25. října 2010 pak byla řízení o předmětných ústavních stížnostech ve smyslu § 78 zákona o Ústavním soudu přerušena a návrh na zrušení ustanovení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb. byl postoupen plénu Ústavního soudu k rozhodnutí podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy. Vzhledem ke skutečnosti, že Ústavní soud v nyní projednávané věci jedná o návrhu identickém s návrhem stěžovatelů, byl jejich později podaný návrh na zrušení uvedeného zákonného ustanovení pro překážku *litispendence* dne 18. 11. 2010 jako nepřipustný (§ 35 odst. 2 zákona o Ústavním soudu) Ústavním soudem odmítnut podle § 43 odst. 2 písm. b) zákona o Ústavním soudu z důvodu uvedeného v § 43 odst. 1 písm. e) téhož zákona. Mgr. F. J. a Mgr. P. N. přitom mají právo účastnit se jednání v nyní projednávané věci jako vedlejší účastníci (§ 35 odst. 2 věta za středníkem zákona o Ústavním soudu).

III.

Průběh řízení a rekapitulace vyjádření účastníků řízení

15. V souladu s § 69 zákona o Ústavním soudu vyzval Ústavní soud Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky (dále jen „Poslanecká sněmovna“) a Senát Parlamentu České republiky (dále jen „Senát“), aby se k návrhu vyjádřily.

16. Poslanecká sněmovna prostřednictvím první místopředsdkyně Poslanecké sněmovny Miroslavy Němcové sdělila, že návrh zákona, který byl po svém přijetí zveřejněn pod č. 418/2009 Sb., byl do Poslanecké sněmovny předložen vládou 21. září 2009 jako sněmovní tisk č. 920. Na základě žádosti předsedy vlády Poslanecká sněmovna projednala návrh zákona ve zkráceném jednání v rámci vyhlášeného stavu legislativní nouze. Vláda v předloženém sněmovním tisku č. 920 uvedla, že navrhovaná právní úprava odpovídá ústavnímu pořádku a právnímu řádu České republiky a neodporuje mezinárodním smlouvám, kterými je Česká republika vázána, s tím, že Evropská unie ponechává právní úpravu platů a náhrad výdajů představitelů státní moci, soudců, státních zástupců a dalších zaměstnanců státu národní právní úpravě. Rozpočtový výbor projednal sněmovní tisk č. 920 dne 23. září 2009 a doporučil Poslanecké sněmovně, aby jej projednala v obecné rozpravě, neprojednávala žádnou jeho část v rozpravě podrobné a schválila jej bez připomínek. Návrh zákona byl schválen ze 188 přítomných poslanců 182 hlasy pro, proti 2 hlasy. Poslanecká sněmovna o návrhu zákona ještě jednala na své 64. schůzi poté, co Senát návrh zákona vrátil Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy. Tyto návrhy se ale netýkaly napadeného čl. II zákona č. 418/2009 Sb., a tedy ani ustanovení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb. Poslanecká sněmovna návrh zákona znovu schválila ve znění, ve kterém byl postoupen Senátu, a to 142 hlasy pro, 3 hlasy proti, ze 161 přítomných poslanců. Prezident republiky zákon podepsal 13. listopadu 2009 a zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 418/2009 Sb. Poslanecká sněmovna vyjádřila stanovisko, že zákonodárny sbor jednal v přesvědčení, že přijatý zákon je v souladu s Ústavou a právním řádem České republiky, a současně sdělila, že souhlasí v této věci s upuštěním od ústního jednání před Ústavním soudem.

17. Senát prostřednictvím svého předsedy MUDr. Přemysla Sobotky sdělil, že návrh zákona, který byl přijat pod č. 418/2009 Sb., byl doručen Senátu dne 25. září 2009 a byl projednáván jako senátní tisk č. 173 ve dvou výborech, a to ve výboru ústavněprávním, který byl výborem garančním, a ve výboru pro hospodářství, zemědělství a dopravu. K jednání na ústavněprávním výboru lze uvést, že záležitost týkající se navrhovaného snížení platů byla poměrně široce diskutována. Diskuse byla vedena jednak obecně ve vztahu ke všem osobám, na které se snížení mělo vztahovat, kdy bylo poukazováno na tzv. zmrazení platové základny, které bylo provedeno pro období let 2008 až 2010 v rámci zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. V té souvislosti zazněl návrh na zvážení, zda by s navrhovaným snížením platů nemělo být spojeno i tzv. odmrazení platové základny s tím, že dočasné snížení platové základny pro rok 2010 by mohlo být i ve větším rozsahu. Vedle toho pak byla tato záležitost diskutována ve vztahu k soudcům, jelikož zástupci Soudcovské unie se obrátili na některé členy výboru se žádostí, aby došlo k vynětí soudců z navrhovaného snížení platů, a veřejně byl prezentován zásadní nesouhlas Soudcovské unie a Unie státních zástupců s navrhovanou úpravou. K těmto otázkám se vyjádřili i zástupci předkladatele a po rozpravě převážil v ústavněprávním výboru většinový názor, aby v této záležitosti nebylo do úpravy postoupené z Poslanecké sněmovny zasahováno a byla zachována úprava předložená vládou, založená na tom, aby v souvislosti s naléhavou potřebou finančních úspor došlo ke 4% úspoře finančních prostředků na platy v roce 2010 pro celou rozpočtovou sféru. Výbor pro hospodářství, zemědělství a dopravu návrh zákona projednal na své 15. schůzi konané dne 5. října 2009 a ve svém usnesení č. 221 doporučil Senátu projednávaný návrh zákona schválit ve znění postoupeném Poslaneckou sněmovnou. Senát předložený návrh zákona projednal na své 12. schůzi dne 5. října 2009 a po rozpravě přijal usnesení č. 290, kterým vrátil návrh zákona Poslanecké sněmovně ve znění přijatých pozměňovacích návrhů, uvedených v příloze; jednalo se o pozměňovací návrhy, které doporučil k přijetí ústavněprávní výbor. Pro toto usnesení z 65 přítomných senátorů hlasovalo 65 a nikdo nebyl proti. Poslanecká sněmovna pak 4. listopadu 2009 setrvala na svém návrhu a zákon byl 27. listopadu 2009 vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 418/2009 Sb. Předmětný návrh zákona Senát projednal v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně stanoveným způsobem. Navrhovaná restrikce platů byla při projednávání návrhu zákona v Senátu vnímána

a posuzována v kontextu toho, že v zásadě srovnatelná restrikce má být v roce 2010 provedena u všech osob, jejichž platy jsou financovány ze státního rozpočtu, a akceptoval ji ve většinovém přesvědčení, že je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Skutečností, kterou Senát nemohl při projednávání předpokládat, je, že po schválení této zákonné úpravy došlo následně k narušení uvedeného jednotlivého principu, když v rámci schvalování vládního návrhu zákona o státním rozpočtu na rok 2010 nebylo v Poslanecké sněmovně přijato vládou navržené 4% snížení objemu finančních prostředků na platy zaměstnanců ve veřejném sektoru. Tuto změnu již Senát následně nemohl vzít v úvahu, jelikož projednávání návrhu zákona o státním rozpočtu nespadá do jeho působnosti.

18. Ústavní soud zaslal vyjádření účastníků řízení navrhovateli a umožnil mu se k nim vyjádřit. Navrhovatel v replice prohlásil, že skutečnosti uváděné účastníky řízení nejsou spornými, ale s názorem o ústavnosti napadeného ustanovení, jak již uvedl v návrhu, nesouhlasí. Podáním ze dne 23. 11. 2010 zástupce vedlejších účastníků Ústavnímu soudu sdělil, že s návrhem ve věci samé souhlasí v rozsahu uvedených hmotněprávních argumentů. Co se týče argumentů procesní povahy vztahujících se k proceduře přijetí zákona a směřujících ke zrušení novelizačního ustanovení (původní znění petitu ze dne 22. března 2010), tak k nim se vedlejší účastníci nevyjadřují, protože mají za to, že se s nimi Ústavní soud fakticky vyrovnal v nálezu vydaném pod sp. zn. Pl. US 12/10 ze dne 7. září 2010 (viz níže). K vyjádřením Poslanecké sněmovny a Senátu vedlejší účastníci uvádějí, že nezpochybňují formální sdělení procedurálního charakteru, ale nesouhlasí se závěrem, že vydaný zákon není protiústavní. Ve svém vyjádření pak vedlejší účastníci poukazují na princip nezávislosti výkonu funkce státních zástupců, který, byť není vyjádřen v ústavních textech výslovně, lze odvodit výkladem. Vedlejší účastníci dále ukazují na nálezy Ústavního soudu, ve kterých dospěl k závěru, že trvalost a neměnnost odměňování soudců, kteří mají zaručen stálý příjem, je součástí garance jejich nezávislosti, která je materiálním znakem právního státu. Vedlejší účastníci se domnívají, že ve vztahu k principům výkonu funkce státního zástupce lze dojít ke stejným závěrům, byť jsou některé aspekty výkonu funkce státního zástupce odlišné od aspektů výkonu funkce soudce. Vzhledem k obsáhlosti vyjádření vedlejších účastníků k návrhu Ústavní soud poté, co se s jeho obsahem seznámil, pro stručnost vymezuje jeho hlavní body: vztah nezávislosti a odměňování, otázka nezávislosti v kontextu ústavního textu, mezinárodní srovnání nezávislosti státních zástupců, historický rozbor vývoje právní úpravy po roce 1989, odlišnost nezávislosti státních zástupců od nezávislosti soudců (nestrannost), nezávislost státních zástupců ve světle dosavadní judikatury obecných soudů a Ústavního soudu, mezinárodněprávní standardy nezávislosti, právně-filozofické důvody nezávislosti státních zástupců, rozpor s právem na nerušený výkon veřejné funkce, rozpor s principem rovnosti, přiměřenosti a legitimního očekávání a požadavkem racionality právní normy. Ve svém písemně formulovaném závěrečném návrhu doručeném Ústavnímu soudu dne 19. 5. 2011 vedlejší účastníci zvláště poukázali na *ad hoc* charakter platových úprav představitelů justice, který je v hrubém rozporu se žádoucí stabilitou odměňování. Ačkoliv zákonodárce měl napadený zákon odůvodňovat jako přechodné opatření s předpokladem budoucího růstu, poukazují vedlejší účastníci na další platovou restrikci v roce 2011. Tím měl zákonodárce – nahlíženo s odstupem času – zásadně zpochybnit legitimitu napadeného zákona. Dosaženou úsporu ve státním rozpočtu považují vedlejší účastníci za iluzorní, neboť je zastíněna zásadními dopady na soustavu státního zastupitelství, podlamuje důvěru státních zástupců ve smysl svého poslání a respekt společnosti k nim. Skupinu státních zástupců považují za jedinou skupinu, která měla být v roce 2010 zasažena platovou restrikcí. Napadené ustanovení tak má být pouze zástupným symbolem a výsledkem populistického jednání zákonodárce. Vedlejší úmyslem zákonodárce mělo být potlačení nezávislosti justice a omezení účinné ochrany společnosti. Vedlejší účastníci závěrem zopakovali své stanovisko návrhu vyhovět.

19. Dne 21. 3. 2011 doplnili vedlejší účastníci eventuální petit, kterým reagovali na možné pochybnosti o projednatelnosti návrhu po 31. prosinci 2010: [Ustanovení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb.] „ve znění platném po celou dobu roku 2010 bylo v rozporu s ústavním pořádkem České republiky po celé období své platnosti.“. Dále připojili eventuální petit, jímž by mělo být vysloveno, že [ustanovení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb.] „se zrušuje k 1. lednu 2010.“. Konečně připojili kumulativní petit, dle něhož [ustanovení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb.] „nelze na platové poměry státních zástupců v roce 2010 aplikovat.“.

20. K dotazu Ústavního soudu založil odbor ekonomický Ministerstva spravedlnosti do spisu údaje o průměrném měsíčním platu soudce a státního zástupce v letech 2006 až 2010 v následující podobě:

Průměrný plat (Kč)	2010	2009	2008	2007	2006
SOUDCI	81 485	84 169	83 565	83 236	77 521
STÁTNÍ ZÁSTUPCI	70 475	73 492	74 527	73 120	68 297

K uvedenému se po výzvě Ústavního soudu vyjádřil navrhovatel i vedlejší účastníci. Navrhovatel zpochybnil vypovídací hodnotu údajů o průměrných platech, neboť tyto údaje blíže nezohledňují u soudů a státních zastupitelství rozdílnou personální strukturu (služební stáří, funkční zařazení apod.). Rovněž vedlejší účastníci poukázali na skutečnost, že průměrný plat je výsledkem působení mnoha faktorů, kromě výše platové základny i násobících koeficientů, služebního věku a funkčního zařazení. Poukázali na rozdíl mezi výší průměrných platů soudců a státních zástupců s tím, že relativní rozdíl v těchto platech se zvyšuje v neprospěch státních zástupců. Ve druhém okruhu argumentů vedlejší účastníci poukázali na dlouhodobost trendu, kdy především v posledním desetiletí podstupují platy státních zástupců změny znamenající platovou restrikcí. Oproti tomu platy v nepodnikatelské sféře, jejichž faktická výše je důsledkem rozpočtové politiky státu, rostly. Na svých návrzích vedlejší účastníci setrvali.

21. K řízení před Ústavním soudem nutno dále uvést, že navrhovatel (č. l. 33), účastníci řízení (č. l. 26 a č. l. 18) a vedlejší účastníci řízení (č. l. 74) vyslovili souhlas s upuštěním od ústního jednání. Vzhledem k tomu, že od ústního jednání Ústavní soud neočekával další objasnění věci, postupoval s odkazem na § 44 odst. 2 zákona o Ústavním a rozhodl bez ústního jednání.

IV.

Dikce napadených ustanovení

22. Napadené ustanovení § 3 odst. 9 zákona č. 201/1997 Sb. zní: „Od 1. ledna do 31. prosince 2010 činí plat státního zástupce 96 % platu podle tohoto zákona a podle čl. LI zákona č. 261/2007 Sb.“.

V.

Aktivní legitimace navrhovatele

23. Podle čl. 95 odst. 2 Ústavy dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu. Toto oprávnění je dále konkretizováno v § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu, podle něhož může soud u Ústavního soudu podat návrh na zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení. Podmínkou meritorního projednání takového návrhu je naplnění dikce čl. 95 odst. 2 Ústavy v tom smyslu, že se musí jednat o zákon, jehož má být při řešení věci použito, tzn. zákon nebo jeho ustanovení, jež je navrhováno ke zrušení, mají být navrhovatelem přímo aplikovány při řešení konkrétního sporu. Ústavní soud shledal tuto podmínku naplněnou, neboť navrhovatel bude posuzovat žalobu o zaplacení rozdílu mezi platem, který by žalobci příslušel před přijetím napadených ustanovení a po napadenými ustanoveními provedeném snížení platu.

VI.

Ústavní konformita legislativního procesu

24. V rámci řízení o návrhu na zrušení zákona či jeho části Ústavní soud zkoumá, zda byl napadený předpis přijat a vydán v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem (§ 68 odst. 2 zákona o Ústavním soudu). Ústavní soud konstatuje, že zákon č. 418/2009 Sb., jehož článkem II byl § 3 zákona č. 201/1997 Sb. doplněn o odstavec 9, tedy o napadené ustanovení, byl přijat a vydán v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem, resp. že v tomto řízení nezjistil nic, co by svědčilo pro závěr opačný. Ke stejnému závěru dospěl Ústavní soud také ve svém nálezu ze dne 7. 9. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 12/10 (vyhlášen pod č. 269/2010 Sb.; veškerá citovaná judikatura Ústavního soudu je dostupná v elektronické databázi na <http://nalus.usoud.cz>). Ve vztahu k recentním závěrům Ústavního soudu v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 55/10 ze dne 1. 3. 2011 (vyhlášen pod č. 80/2011 Sb.) nutno podotknout, že stejně jako v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 12/10, jehož individuální závěry zůstaly nálezem sp. zn. Pl. ÚS 55/10 nedotčeny, neshledává Ústavní soud materiální porušení principů legislativního procesu v pouhé skutečnosti, že zákon byl projednán ve stavu legislativní nouze. Ústavní postavení opozice, resp. relevantní parlamentní menšiny nemohlo být dotčeno za situace, kdy návrh zákona byl schválen ze 188 přítomných poslanců 182 hlasy pro, proti 2 hlasy, resp. 142 hlasy pro, 3 hlasy proti ze 161 přítomných poslanců, tedy naprostou většinou všech poslanců. V posouzení této otázky je Ústavní soud vázán závěry nálezu sp. zn. Pl. ÚS 12/10.

VII.

Právní hodnocení Ústavního soudu

25. Návrh není, pokud jde o tvrzenou protiústavnost obsahu napadeného ustanovení, důvodný.

26. Navrhovatel předkládá několik argumentačních okruhů: Považuje napadenou úpravu za disproporcionální a iracionální zásah do nezávislosti státních zástupců, principu dělby moci a nezávislosti justice jako celku (čl. 1, čl. 2 odst. 1, čl. 80 odst. 2, čl. 81 Ústavy). Rovněž namítá porušení základního práva na spravedlivou odměnu za práci (čl. 28 Listiny). Dále se dovolává principu rovnosti a zákazu diskriminace (čl. 3 odst. 1 Listiny, čl. 1 Listiny). Povšechně pak poukazuje na princip legitimního očekávání, princip právní jistoty a zásadu *pacta sunt servanda* (principy právního státu).

VII. a)

K charakteru nezávislosti státních zástupců

27. V úvodu úvah Ústavního soudu je nutno odmítnout klíčový komparativní argument navrhovatele a zdůraznit, že státní zastupitelství nevykonává soudní moc, a tudíž jsou možnosti aplikace dřívějších závěrů Ústavního soudu značně omezené. Jestliže navrhovatel systematicky a podrobně odkazuje na předchozí závěry Ústavního soudu ve vztahu k otázce (ne)přípustnosti platových restrikcí na straně soudců, nedomnívá se Ústavní soud, že by některé obdobné rysy nezávislosti při výkonu funkce státního zástupce představovaly základ souměřitelného postavení se soudci.

28. Na tomto místě není účelné široce shrnovat závěry dosavadní judikatury Ústavního soudu ve vztahu k platovým restrikcím na straně soudců [nález sp. zn. Pl. ÚS 13/99 ze dne 15. 9. 1999 (N 125/15 SbNU 191; 233/1999 Sb.)^{*}; nález sp. zn. Pl. ÚS 18/99 ze dne 3. 7. 2000 (N 104/19 SbNU 3; 320/2000 Sb.); nález sp. zn. Pl. ÚS 16/2000 ze dne 3. 7. 2000 (N 105/19 SbNU 23; 321/2000 Sb.); nález sp. zn. Pl. ÚS 11/02 ze dne 11. 6. 2003 (N 87/30 SbNU 309; 198/2003 Sb.); nález sp. zn. Pl. ÚS 34/04 ze dne 14. 7. 2005 (N 138/38 SbNU 31; 355/2005 Sb.); nález sp. zn. Pl. ÚS 43/04 ze dne 14. 7. 2005 (N 139/38 SbNU 59; 354/2005 Sb.); nález sp. zn. Pl. ÚS 9/05 ze dne 14. 7. 2005 (N 140/38

^{*} pozn. red.: Sbírka nálezu a usnesení Ústavního soudu, svazek 15, nález č. 125, str. 191, vyhlášen pod č. 233/1999 Sb.

SbNU 81; 356/2005 Sb.); nález sp. zn. Pl. ÚS 55/05 ze dne 16. 1. 2007 (N 9/44 SbNU 103; 65/2007 Sb.); nález sp. zn. Pl. ÚS 13/08 ze dne 2. 3. 2010 (vyhlášen pod č. 104/2010 Sb.); nález sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010 (vyhlášen pod č. 269/2010 Sb.)). Postačí např. připomenout závěr opakovaně v posledně uvedeném nálezu, založený na (protikladné) komparaci ústavního postavení soudců na jedné straně a představitelů moci zákonodárné a výkonné na straně druhé. Toliko a pouze ve vztahu k soudní moci byl Ústavním soudem shledán „rozdílný dispoziční prostor pro zákonodárce k platovým restrikcím vůči soudcům ve srovnání s dispozičním prostorem k takovýmto restrikcím v jiných oblastech veřejné sféry“ (bod 21). Klíčovou ústavní hodnotou, kterou Ústavní soud ve své judikatuře hájil, byla v Ústavě explicitně formulovaná soudcovská nezávislost jakožto hodnota, která zcela specificky kolidovala se zásahem do platových poměrů soudců. Důsledkem uvedeného je dílčí závěr, že dosavadní judikatura Ústavního soudu neobsahuje takový výklad ústavního pořádku, který by skupině státních zástupců poskytoval v platových otázkách postavení obdobné nezávislosti soudcovské.

29. Jak vyplývá z obsahu návrhu, přiložené žaloby a vyjádření vedlejších účastníků, navrhovatel, stejně jako vedlejší účastníci, se přesto domnívají, že většinu těchto závěrů platných pro soudce lze do jisté míry také vztáhnout na postavení státních zástupců. Vedlejší účastníci k tomu konstatují, že „vzájemná vazba nepřipustné restrikce a nezávislosti platí v tomto případě bez ohledu na odlišný typ nezávislosti, protože její předpoklady – především nezávislost na politické moci – jsou shodné“ (bod 13 vyjádření). V postupu zákonodárce spočívajícím v (negativním) zásahu do platů státních zástupců tak spatřují nepřipustný zásah do své nezávislosti.

30. Ústavní soud proto, vycházejí ze závěrů svého výše citovaného nálezu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 i z dřívějších nálezů vztahujících se k problematice „soudcovských platů“, podrobněji uvádí k námitkám navrhovatele uvedeným v části VIII odst. 2 a 3 návrhu a k námitkám vedlejších účastníků uvedeným ve vyjádření k návrhu v části 1, týkajícím se nezávislosti státních zástupců, že postavení státních zástupců není co do rámce vymezeného principem soudcovské nezávislosti srovnatelné s postavením soudců, jejichž nezávislost je garantována přímo čl. 81 a zejména čl. 82 odst. 1 Ústavy. Vztah mezi hmotným zabezpečením soudců a jejich nezávislostí pak přímo vyplývá z § 75 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích). Přesto Ústavní soud konstatuje k námitkám navrhovatele i vedlejších účastníků, kteří kladli ve svém návrhu na princip nezávislého výkonu funkce státního zástupce a obecně jeho postavení v justičním systému velký důraz, následující.

31. Státní zastupitelství je v Ústavě systematicky zařazeno do hlavy třetí upravující moc výkonnou, a to do části, jež se týká vlády (čl. 80 Ústavy). Jakkoli navrhovatel i vedlejší účastníci polemizují s tímto systematickým zařazením státního zastupitelství pod moc výkonnou a dovozují, že z takového formálního podřazení moci výkonné neimplikuje jakýkoliv prvek závislosti na jiném orgánu veřejné moci, je faktem, že i konstrukce zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, a to i po novele provedené zákonem č. 14/2002 Sb., účinné od 1. 3. 2002, obsahuje řadu prvků nesvědčících pro soudcovský charakter jejich nezávislosti. Tomu odpovídá ostatně i zcela odlišná role státního zástupce v soudním řízení: Podle § 2 odst. 3 trestního řádu je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak. Z Ústavy (čl. 80 odst. 1) tak státní zástupci disponují výlučnou (není-li zde konkurenčního institutu) žalobní pravomocí, případně další působností svěřenou zákonem [viz např. § 4 odst. 1 a 2, § 5 a 42 zákona č. 283/1993 Sb.; § 174–175 trestního řádu; § 62 a 62a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů; § 9 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)]. Tato oprávnění (resp. povinnosti) činí ze státního zastupitelství sice orgán (i v ústavní rovině) specifický oproti jiným státním orgánům (orgán *sui generis*), nikoliv však orgán soudní moci.

32. Jakkoliv na straně státního zastupitelství lze shledat řadu zákonných záruk nezávislosti a nestrannosti, přetrvávají rovněž prvky od soudní moci odlišující. Srovnej například prvky nadřízenosti či instančního dohledu (§ 11a, § 12, § 12c, § 12d, § 12e zákona č. 283/1993 Sb.) či podrobnou úpravu správy státního zastupitelství Ministerstvem spravedlnosti (§ 13 a násl.; srov. dále i úpravu kreace v § 18 zákona č. 283/1993 Sb.). Ani trestněprávní ochrana soudcovské nezávislosti státním

zástupcům nesvědčí (srov. skutkovou podstatu trestného činu zasahování do nezávislosti soudu vyjádřenou v ustanovení § 335 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník). Rovněž ani petiční právo není ve prospěch státních zástupců omezeno (srov. § 1 odst. 3 zákona č. 85/1990 Sb., o právu petičním).

33. Státní zástupci jsou – na rozdíl od soudců – zákonem a slibem osobně zavázáni primárně k ochraně veřejného zájmu (§ 18 odst. 3 zákona č. 283/1993 Sb.), což může vést k legitimní pochybnosti o jejich nestrannosti při posuzování střetu základních práv a svobod a veřejného zájmu. K odlišnému charakteru a zárukám soudcovské nezávislosti – v kontextu principu dělby moci – naopak srov. podrobněji nálezy sp. zn. Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002 (N 78/26 SbNU 273; 349/2002 Sb.) a judikaturu navazující, již zde netřeba dále rekapitulovat. Žádný z těchto prvků, resp. absence výslovných záruk (zejm. čl. 80 Ústavy v komparaci s čl. 82 Ústavy) nepředstavuje oporu pro závěr o *judiciálním* charakteru nezávislosti státního zastupitelství.

34. Zákon o státním zastupitelství definuje ve svém § 1 odst. 1 státní zastupitelství jako soustavu úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství. Podmínky, za kterých je státní zástupce povinen vykonávat svou funkci, zakotvuje § 24 zákona o státním zastupitelství. Jedná se zejména o nároky na odbornost, nestrannost, morální bezúhonnost, neovlivnitelnost a nezaopatost při výkonu funkce státního zástupce. Ačkoliv tedy Ústava ani zákon č. 283/1993 Sb. blíže nekonkretizují charakter nezávislosti státního zástupce, Ústavní soud nepochybně, že z hlediska subjektivního, tedy v nárocích na schopnost státního zástupce „být odolným vůči jakýmkoliv (politickým, mediálním, občanským) tlakům“ (nálezy sp. zn. Pl. ÚS 12/10, bod 23), lze dovodit obdobné rysy jako u subjektivně nezávislého soudce. Tato „vnitřní nezávislost“ však může být vykonávána pouze v omezeném rámci „nezávislosti vnější“, respektive administrativní. Administrativní nezávislost je dána v případě soudců „systémovými, politickými a institucionálními podmínkami vytvořenými pro výkon skutečně nezávislé soudní moci“, které však ve struktuře státního zastupitelství absentují. Ústavní soud se k této problematice vyjadřoval již ve svém nálezu ze dne 23. března 2004 sp. zn. I. ÚS 573/02 (N 41/32 SbNU 397), kde konstatoval, že považuje za důležité zdůraznit, „že uvedené hodnocení povahy rozhodování státních zástupců nutno chápat z hledisek přísně institucionálních, tedy jako konstatování objektivně existující potenciality, která z hlediska zákonodárcem zvoleného funkčního uspořádání institucionálně nebrání možným ingerencím exekutivy do rozhodování státních zástupců. Nijak se tím nepochybně jak dosažená (a žádoucí) úroveň nezávislosti ústavně povolaných zástupců veřejné žaloby, tak konkrétní způsob výkonu funkce jednotlivých státních zástupců, jejich profesionální kvality a snaha rozhodovat nestranně a objektivně při dodržování ustanovení trestního řádu a ostatních předpisů. Nicméně právě potencialita možného účinného nátlaku brání považovat státního zástupce za orgán nezávislý, jak to má na mysli Úmluva.“. K charakteru a zárukám nezávislosti státního zástupce při setrvání na výše uvedeném viz blíže Lata, J. Nezávislý státní zástupce – zbožné přání nebo dosažitelná realita? In Bulletin advokacie, 3/2010, s. 66–73. Výše pojatá vnitřní nezávislost se pochopitelně neomezuje na soudce či státní zástupce, ale je dána i u dalších skupin státních zaměstnanců, příkladmo pracovníků Nejvyššího kontrolního úřadu apod.

35. Uvedené hodnocení (ústavně specifického a od soudů odlišného) postavení státního zastupitelství není v judikatuře Ústavního soudu nikterak neobvyklým či dokonce překvapivým (jedná se o antitezi k závěrům navrhovatele o posilování role státního zástupce). V tomto lze odkázat na konkrétní důsledky uvedené doktríny projevující se v případech zrušení části zákona (trestního řádu), a to v oblasti rozhodovací činnosti státního zástupce. Příkladem budiž např. nálezy ze dne 30. 11. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 15/04 (N 180/35 SbNU 391; 45/2005 Sb.), kterým bylo zrušeno ustanovení § 146 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Stalo se tak kromě jiného proto, že osoba, které byla pořádková pokuta podle § 66 trestního řádu uložena v přípravném řízení policejním orgánem nebo státním zástupcem, měla k dispozici řádný opravný prostředek (stížnost). Stížnostním orgánem však v těchto případech nebyl soud, nýbrž státní zástupce, který vykonává nad přípravným řízením dozor (byla-li pokuta uložena policejním orgánem), případně nadřízený státní zástupce. Uvedené stížnostní orgány však v tomto případě nelze (nebylo možno) považovat za splňující kritéria nezávislého a nestranného tribunálu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též jen „Úmluva“).

36. Rovněž z nálezu sp. zn. Pl. ÚS 45/04 ze dne 22. 3. 2005 (N 60/36 SbNU 647; 239/2005 Sb.), v němž se posuzovaly záruky spravedlivého procesu v mechanismu přezkumu trvání vazby, plyne, že státní zástupce podle názoru Ústavního soudu není ani jinou úřední osobou zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci ve smyslu čl. 5 odst. 4 Úmluvy (k čemuž dále srovnej tam citovanou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva).

37. Relativně aktuálním příkladem může být dále nález ze dne 8. 6. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 3/09 (vyhlášen pod č. 219/2010 Sb.), jímž bylo zrušeno ustanovení § 83a odst. 1 části věty první a věty druhé trestního řádu ve slovech: „, v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán. Policejní orgán k tomu potřebuje předchozí souhlas státního zástupce.“. Rovněž zde Ústavní soud uvedl, že o vydání příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků nemůže rozhodovat státní zástupce, nýbrž nezávislý a nestranný orgán. „Nelze totiž opomíjet skutečnost, že státní zástupci plní v kontradiktorním řízení funkce orgánu veřejné žaloby a jsou zákonem, jakož i slibem osobně zavázáni k ochraně veřejného zájmu (§ 18 odst. 3 zákona o státním zastupitelství). V přípravném řízení, kde mají zcela dominantní postavení, jsou společně s policejním orgánem povinni organizovat svou činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání (§ 157 odst. 1 trestního řádu). To vše může vést k legitimním pochybám stran jejich nestrannosti (resp. jejího zdání) při posuzování střetu základních práv a svobod osob s veřejným zájmem na stíhání trestné činnosti.“. V uvedené věci Ústavní soud dále odkázal na nález sp. zn. Pl. ÚS 11/04 ze dne 26. 4. 2005 (N 89/37 SbNU 207; 220/2005 Sb.), v němž byly vymezeny nároky na orgán, který materiálně vzato vykazuje takovou kvalitu, kterou lze ztotožnit se soudem. „Ústavní pořádek České republiky (čl. 81 a 82 Ústavy) stanoví, že soudnictví vykonávají pouze nezávislé a nestranné soudy, respektive nezávislí a nestranní soudci, kteří se řídí základními pravidly spravedlivého procesu (čl. 1 odst. 1 Ústavy, hlava pátá Listiny). Tato ustanovení lze vykládat jako institucionální záruky materiálně chápáného výkonu soudní moci, a proto z hlediska práva na spravedlivý proces není nezbytné, aby ve všech případech byl soudem ve smyslu čl. 36 odst. 2 Listiny výhradně orgán začleněný do soustavy obecných soudů, avšak musí jít o orgán nezávislý, jehož členové disponují nezávislostí a nestranností při svém rozhodování. Dále musí mít nepodmiňovaný přístup ke zkoumání všech relevantních aspektů věci (skutkových i právních), a musí respektovat základní zásady spravedlivého procesu (např. zásadu nikdo nesmí být soudcem ve vlastní věci či zásadu slyšený musí být obě strany), přičemž vykonatelné rozhodnutí již nelze dalším mocenským aktem zvrátit (vymezení soudnictví v materiálním smyslu).“.

38. Z *prima facie* nonjudiciálního charakteru postavení státního zástupce, resp. státního zastupitelství, jak je zřejmé, vyšel i uvedený nález sp. zn. Pl. ÚS 11/04, kterým byl zrušeno ustanovení § 77k odst. 6 zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Nález kromě jiného konstatoval, že postavení nezávislého tribunálu ve formálním i materiálním smyslu nemělo ani Kolegium na úseku ochrany utajovaných skutečností při Nejvyšším státním zastupitelství (§ 7a zákona č. 283/1993 Sb., ve znění do 28. 2. 2006), a to i vzhledem k jeho institucionálnímu postavení: „Kolegium však za soud považovat nelze, a to ani v materiálním pojetí, neboť pochybnosti o nezávislosti vznikají strukturálně v objektivní rovině, čímž se však zároveň nijak nezpochybňuje ani nezávislost státních zástupců plnících úkoly veřejné žaloby, ani se tím nijak nezpochybňuje profesní a lidské kvality stávajících či minulých členů Kolegia.“.

39. Tyto úvahy vedou Ústavní soud v nyní projednávané věci k závěru, že ačkoliv má státní zastupitelství vzhledem ke svému poslání významnou ústavně předvídanou úlohu, která je pro fungování justice nenahraditelná, a zároveň není přímou státní správou, nejedná se o instituci, jejímž podstatným atributem by byl nestranný a nezávislý výkon moci soudní. K zásadně shodným závěrům o současti státního zastupitelství jako současti moci výkonné s postavením orgánu *sui generis* dospívá i právní doktrína (L. Bahýľová, J. Filip, P. Molek, M. Podhrázký, R. Suchánek, V. Šimíček, L. Vyhnanek. Ústava České republiky – Komentář. Linde Praha, 2010, s. 940, s. 943, s. 944, aj.). Jeví se jako vhodné doplnit, že ani aplikaci tzv. odklonů v trestním řízení, resp. v přípravném řízení státním zástupcem [podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 a 308 trestního řádu, narovnání podle § 309 až 314 trestního řádu, odstoupení od trestního stíhání mladistvého podle § 70 a 71 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, a podmíněné odložení podání návrhu na potrestání podle § 179g a 179h trestního řádu] nelze považovat za rozhodování o vině a trestu ve smyslu ustanovení čl. 90 věty druhé Ústavy a čl. 40 odst. 1 Listiny.

40. Na tom nic nemění tvrzení vedlejších účastníků, že pokud státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu, činí tak v důsledku vlastního nezávislého úsudku o obsahu veřejného zájmu, a to nezávisle na jiných orgánech veřejné moci. Ústavní soud nezpochybňuje význam nezávislosti státního zástupce při posuzování jednotlivých případů, ať již v přípravném řízení, kdy na jeho úvaze závisí, zda bude zahájeno trestní stíhání, či ve fázi jeho rozhodování o tom, zda jsou dány důvody k podání obžaloby či nikoliv. Jistě lze konstatovat, že jak z Ústavy, tak ze zákona č. 283/1993 Sb., ale i ze samotné zásady rovnosti účastníků řízení a spravedlivého procesu plyne požadavek nezávislého výkonu funkce státního zástupce, a to v rámci soustavy státního zastupitelství, která jakožto zvláštní samostatný orgán *sui generis* plní Ústavou a zákonem stanovený úkol vlastní pouze tomuto orgánu státní moci (srovnej rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 10. 2005 č. j. 6 As 58/2004-45 a ze dne 12. 11. 2009 č. j. 1 As 9/2009-86). Nicméně potencialita možného zásahu do výkonu funkce ať již vedoucího státního zástupce či řadových státních zástupců neumožňuje pohlížet na výkon funkce státního zástupce z hlediska nezávislosti výkonu funkce jako na výkon soudní moci. Proto také nelze dospět k závěru o ohrožení takové nezávislosti prostřednictvím zásahu do výše platu státního zástupce, jak to bylo již dříve konstatováno u soudců.

41. Z mezinárodních dokumentů k postavení státních zástupců navrhovatel poukazuje např. na Pravidla k roli státních zástupců (Guidelines on the Role of Prosecutors) přijatá na 8. kongresu OSN o prevenci kriminality a zacházení s pachateli, který se uskutečnil v Havaně v srpnu až září 1990. Pravidla doporučují „přiměřené ohodnocení“ („adequate remuneration“) a zdůrazňují zásadní roli, kterou státní zástupci hrají ve fungování trestní justice, ovšem již např. bod 10 Pravidel výslovně odděluje úřad státního zástupce od výkonu soudnictví („*The office of prosecutors shall be strictly separated from judicial functions.*“). Ve světle čl. 9 odst. 3 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, který vyžaduje (pro rozhodování o vazbě) předvedení před soudce nebo „*úředníka, který je zákonem zmocněn vykonávat soudcovskou pravomoc,*“ shledal Výbor pro lidská práva (OSN), že státního zástupce nelze považovat za nositele institucionální objektivity a nestrannosti charakteristické pro výkon soudnictví (např. Communication N° 521/1992, Vladimír Kulomin v. Hungary, UN document CCPR/C/56/D/521/1992, bod 11.3).

42. Konečně i judikatura Evropského soudu pro lidská práva přisuzuje státním zástupcům specifickou roli v trestním řízení, ale neshledává u nich záruky nezávislosti a nestrannosti jako u soudců (k těmto zárukám např. Huber proti Švýcarsku, rozsudek ze dne 23. 10. 1990, č. 12794/87, § 42; Niedbała proti Polsku, rozsudek ze dne 4. 6. 2000, č. 27915/95, § 48–50; Assenov a další proti Bulharsku, rozsudek ze dne 28. 10. 1998, č. 24760/94, § 146; Nikolova proti Bulharsku [GC], rozsudek ze dne 25. 3. 1999, č. 31195/96, § 49–50; Merit proti Ukrajině, rozsudek ze dne 30. 3. 2004, č. 66561/01, § 62–63; Nevmerzhitsky proti Ukrajině, rozsudek ze dne 5. 4. 2005, č. 54825/00, § 56, § 125). „*Furthermore, the prosecution authorities not only belong to the executive branch of the State, but they also concurrently perform investigative and prosecution functions in criminal proceedings and are party to those proceedings. The Court therefore reiterates its position as to the status of the prosecutor, who cannot be regarded as ‘an officer authorised by law to exercise judicial power’ (...)*“ (Salov proti Ukrajině, rozsudek ze dne 6. 9. 2005, č. 65518/01, § 58).

43. Jakkoliv není ambicí ani povinností Ústavního soudu specifikovat ústavní postavení státních zástupců či je detailně vůči jiným skupinám státních zaměstnanců vymezovat, postačuje výše uvedené pro závěr, že nesvědčí-li státním zástupcům ústavně garantovaná nezávislost soudcovská, nelze se dovolávat ani těch záruk, které tuto soudcovskou nezávislost zabezpečují, včetně Ústavním soudem judikované neměnnosti platového postavení. Argumentace navrhovatele se pohybuje v kruhu v tom smyslu, že z komparace určitých – zákonodárcem již přiznaných – shodných záruk nezávislosti na straně státních zástupců i soudců shledává potřebu výkladem Ústavy dovodit záruky další (nyní neměnnost platových poměrů). Jestliže však státním zástupcům Ústava nepřiznává justiční charakter,

šel by případný závěr o potřebě shodného rozsahu záruk nezávislosti státních zástupců a soudců zjevně nad rámec Ústavy.

44. Ústavní soud dále zvažoval, nakolik významným v projednávané věci je dílčí závěr vyslovený v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 55/05 (viz výše), dle něhož za formu „platové restrikce je ovšem třeba považovat i zmrazení zákonem předpokládaného růstu příjmů soudců nebo i *jiných ústavních činitelů*, přičemž např. „trvalé“ zmrazení platů *některých představitelů státu* by Ústavní soud nepochybně posuzoval jako krok ústavně nepřipustný“ (bod 55; kurzíva pro účely tohoto nálezu). Uvedenou úvahu je však nutno vykládat v kontextu tehdy projednávané věci a zejména pak ve světle skutečnosti, že tato úvaha (obiter dictum) nebyla v pozdější judikatuře dále konkretizována či rozvedena, z čehož lze dovodit relativitu uvedené teze. Otázku rozpočtových opatření v platové sféře bezesporu nelze nahlížet toliko optikou subjektivních zájmů určitých skupin zaměstnanců státu, nýbrž s přihlédnutím k tomu, že fungování veřejné správy, ústavních orgánů státu a přímo státního zastupitelství není samoúčelné. Prostřednictvím uvedených institucí totiž stát především plní své úkoly dané Ústavou, mezi něž patří realizace zásad demokratického právního státu a ochrana základních práv a svobod. Je-li zákonodárce (či v mezích své působnosti vláda) omezen v úvahách o platových restrikcích vůči některým představitelům státu, pak je to v první řadě ohled na faktické dopady, které platové restrikce v určitém segmentu veřejného sektoru vyvolají. Pokud by zjevným účinkem (nebo dokonce záměrem) platové restrikce, která dopadá na skupiny zaměstnanců státu, byl např. rozvrat v dané oblasti veřejné správy, či snížení procedurální ochrany základních práv a svobod, souhrnně řečeno selhání při realizaci elementárních ústavních povinností státu, jednalo by se nepochybně o akt ústavně nepřipustný.

45. K tomu však Ústavní soud dále konstatuje, že při posouzení výše uvedené intenzity protiústavnosti (ochromení části některé z mocí) není otázka výdajů na platy zaměstnanců jediným určujícím aspektem. Do úvah Ústavního soudu by musely být přiměřeně zahrnuty celkové materiální podmínky, které jsou jednotlivým mocenským složkám poskytnuty. Z předložených stanovisek účastníků a vedlejších účastníků řízení však nijak neplyne, že by nyní posuzovaná platová restrikce představovala vůči státním zástupcům, resp. soustavě státního zastupitelství takový zásah, který znamenal faktické či dokonce záměrné ztěžování či maření úkolů, které státnímu zastupitelství Ústava a zákon č. 283/1993 Sb. ukládají.

46. Je možno přisvědčit navrhovateli, že v případě státních zástupců nebyl naplněn požadavek, aby k případným platovým restrikcím došlo poté, co si zákonodárce opatřil relevantní stanovisko jejich reprezentantů, které by se mělo stát i součástí důvodové zprávy. K přijetí napadených ustanovení došlo naopak ze strany zákonodárce v zásadě jednostranným úkonem, bez *audiendi alterae partis*. Nutno přihlídnout i k tomu, že Unie státních zástupců České republiky je pouze dobrovolným stavovským nepolitickým sdružením státních zástupců České republiky, stejně tak v případě soudců Soudcovská unie České republiky. Tyto organizace, jak se zdá, nemají možnost zasáhnout do legislativního procesu, respektive relevantním způsobem v tomto procesu reprezentovat své připomínky (srov. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 12/10, bod 25). V nyní projednávané věci však, při absenci dalších aspektů shodných s nálezem sp. zn. Pl. ÚS 12/10, se nejedná o důvod ke zrušení napadené úpravy.

VII. b)

K právu na spravedlivou odměnu

47. Podle čl. 28 Listiny základních práv a svobod mají občané právo na spravedlivou odměnu za práci, přičemž podrobnosti stanoví zákon (čl. 28 věta druhá Listiny), a tohoto práva se lze domáhat pouze v mezích zákonů, které toto ustanovení provádějí (čl. 41 odst. 1 Listiny).

48. Jedním z esenciálních znaků demokratického právního státu je princip přiměřenosti, který zejména předpokládá, že opatření omezující základní práva či svobody nesmějí svými negativními důsledky přesáhnout klady, které představuje veřejný zájem na těchto opatřeních. K omezení základních práv či svobod sice může zcela výjimečně dojít i v případě jejich kolize s některým z veřejných statků (veřejný zájem); podstatná je však v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svo-

bodů lze omezit pouze v případě mimořádně silného a řádně odůvodněného veřejného zájmu, při pečlivém šetření podstaty a smyslu omezovaného základního práva. První podmínkou je tedy vzájemné poměřování v kolizi stojícího základního práva a veřejného zájmu (tzv. nepravý konflikt, na rozdíl od střetu dvou základních práv), druhou je požadavek šetření podstaty a smyslu omezovaného základního práva, resp. svobody (čl. 4 odst. 4 Listiny). Vzájemné poměřování kolidujících základních práv pak jako obvykle spočívá zejména v následujících kritériích: prvním je kritérium vhodnosti, hledající odpověď na otázku, zda institut omezující určité základní právo umožňuje dosáhnout sledovaného cíle, následuje kritérium potřebnosti, spočívající v porovnání legislativního prostředku omezujícího základní právo, resp. svobodu s jinými opatřeními umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod, a pokračuje kritérium porovnávání dotčených, v kolizi stojících základních práv [srov. např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 40/02 ze dne 11. 6. 2003 (N 88/30 SbNU 327; 199/2003 Sb.)].

49. Při úvaze o použitelnosti principu přiměřenosti (proporcionality) však nelze nevidět, že v praxi Ústavního soudu nemusí být vždy tento princip hlavním kritériem úvahy o ústavnosti toho kterého zákonného ustanovení. To proto, že princip proporcionality se uplatňuje zejména v oblasti lidských práv a základních svobod (hlava druhá Listiny); v oblasti práv hospodářských, sociálních a kulturních je však třeba přihlédnout právě k čl. 41 odst. 1 Listiny otevírajícímu široký prostor pro zákonodárce při volbě nejrůznějších řešení. Vzhledem k čl. 41 odst. 1 Listiny nemusí být zákonná úprava v přísném vztahu proporcionality k cíli, který je regulací sledován, tj. nemusí jít o opatření v demokratické společnosti nezbytné, jako je tomu například u jiných práv, jichž se lze dovolávat přímo z Listiny (srov. však např. čl. 27 odst. 1, 2 a 3 Listiny a práva tam uvedená, jež nejsou článkem 41 odst. 1 limitována). Testem ústavnosti v tomto smyslu projde taková zákonná úprava, u níž lze zjistit sledování nějakého legitimního cíle a která tak činí způsobem, jež si lze představit jako rozumný prostředek k jeho dosažení, byť nemusí jít o prostředek nejlepší, nejvhodnější, nejúčinnější či nejmoudřejší [nálezy sp. zn. Pl. ÚS 83/06 ze dne 12. 3. 2008 (N 55/48 SbNU 629; 116/2008 Sb.)]. Jinými slovy řečeno, ustanovení čl. 28 Listiny je tak primárně vydáno zákonodárci k tomu, aby je naplnil konkrétním obsahem (srov. i druhou větu samotného ustanovení, která odkazuje na podrobnosti stanovené běžným zákonem). Sociální a hospodářská práva, k nimž se řadí i právo na odměnu za práci a uspokojivé pracovní podmínky, se liší od klasických základních práv v tom, že neexistují jako *a priori* neomezená základní práva, která mohou být zákonodárcem omezována pouze z důvodů předvídaných v Listině, ale naopak zákonodárce jim dává příslušný obsah a rozsah.

50. V případě hospodářských a sociálních práv proto ústavní garance představují ústavně zaručenou ochranu institucí (zaměstnání, mzda, sociální zabezpečení, rodina, rodičovství atd.), nikoliv ochranu konkrétních veřejných subjektivních práv. Jako kritéria ústavního přezkumu mohou proto sloužit pouze tam, kde by zákonodárce ústavní ochranu těchto institucí zcela ignoroval či negoval. Totéž platí i ve vztahu k interpretaci zákonů obsahujících úpravu těchto institucí. Pokud obecné soudy takový zákon interpretují a aplikují, je jejich činnost z hlediska ústavního kontrolovatelná jen z pohledu možného výkonu libovůle, nikoliv však z pohledu samotného čl. 28 Listiny. Konkretizace hospodářských a sociálních práv náleží jen zákonodárci, nikoliv Ústavnímu soudu. [usnesení sp. zn. II. ÚS 1372/07 ze dne 19. 6. 2007 (ve SbNU nepublikováno); srov. dále nálezy sp. zn. Pl. ÚS 8/07 ze dne 23. 3. 2010 (vyhlášen pod č. 135/2010 Sb.); nálezy sp. zn. Pl. ÚS 2/08 ze dne 23. 4. 2008 (N 73/49 SbNU 85; 166/2008 Sb.) aj.].

51. V posuzované věci Ústavnímu soudu postačuje zjištění plynoucí z důvodové zprávy, že zákonodárce sledoval svým postupem úsporu ve veřejných výdajích při zohlednění ekonomické situace státu. Napadený předpis tak není výsledkem např. zjevně iracionálního chování zákonodárce či náhodných změn (omylů) v průběhu legislativního procesu. Provedená platová korekce zcela zjevně neohrozila smysl a podstatu základního práva (čl. 4 odst. 4 Listiny), neboť např. platová úroveň státních zástupců zůstává nadále výrazně vyšší než u státních zaměstnanců. Ani při posouzení relace platové základny státních zástupců k platové základně soudců, která je ve prospěch soudců ovlivněna nálezem sp. zn. Pl. ÚS 12/10, nelze hovořit o extrémní disproporci. Nelze tedy považovat platovou úroveň státních zástupců za nespravedlivou. Naznačil-li Senát ve svém vyjádření, že při schvalování napadeného ustanovení předpokládal snížení platové úrovně u všech zaměstnanců ve veřejném sekto-

ru, nelze než tuto úvahu považovat při ústavním přezkumu za pouhé konstatování, z něhož mohl eventuálně vzejít podnět vládě. Nedospěl-li Ústavní soud k závěru o porušení práva na spravedlivou odměnu za práci podle čl. 28 Listiny, tím spíše nelze shledat porušení práva na nerušený výkon veřejné funkce podle čl. 21 odst. 4 Listiny, jehož porušení vedlejší účastníci namítali právě skrze snížení platu.

VII. c)

K dalším námitkám

52. Ústavní soud nesdílí ani přímočaré přesvědčení navrhovatele, že zákonodárce není oprávněn snižovat platy zaměstnancům ve státním sektoru. Dovolává-li se navrhovatel legitimního očekávání, nutno podotknout, že pod tímto označením se v judikatuře soudů objevuje více právních konceptů. Vyskytuje se jak v poloze principu, dle něhož nikdo nemůže být zklamán ve své důvěře v akty veřejné moci, tak v poloze majetkového nároku (složky vlastnického práva) plynoucího z čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Pojetí navrhovatele (a vedlejších účastníků) se blíží koncepci druhé, je ovšem příznačné, že Ústavní soud tento charakter nepřiznal ani platovým nárokům soudců (ve výše uvedené judikatuře). Legitimní očekávání v dosavadní judikatuře Ústavního soudu nacházelo svůj základ v konkrétní právní úpravě doplňované takovými akty veřejné moci (zejm. soudními rozhodnutími), které rozsah a obsah náležitě konkretizovaly; soudní ochrany se tak dostávalo legitimnímu očekávání coby existující složce vlastnického práva. Institut legitimního očekávání nechrání nezměnitelnost platových poměrů státních zaměstnanců do budoucna, neboť ty jsou (jako v tomto případě) závislé přinejmenším na ekonomické situaci státu a rovněž částečně i politických úvahách (prioritách), které se mohou projevit i v úpravách organizace státní moci. Porušení *legitimního očekávání* na určitý budoucí příjem („nezmražený plat“) – a to soudců – že se jejich plat bude určitým předpokládaným způsobem vyvíjet, tak nebylo shledáno ani kupříkladu v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/08 ze dne 2. 3. 2010 (č. 104/2010 Sb.) [k čemuž srovnej odlišné stanovisko soudkyně E. Wagnerové]; ani v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 9/05 ze dne 14. 7. 2005 (N 140/38 SbNU 81; 356/2005 Sb.) [srov. odlišné stanovisko k odůvodnění nálezu soudce S. Balíka]; ani v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 43/04 ze dne 14. 7. 2005 (N 139/38 SbNU 59; 354/2005 Sb.) [srov. odlišné stanovisko k odůvodnění nálezu soudce S. Balíka]. Byl-li by součástí ústavního pořádku obecný imperativ nezměnitelnosti (nezhoršitelnosti) platových poměrů státních zaměstnanců (dovozený z některého z obecných ústavních principů), byla by zpochybněna argumentační linie dosavadní judikatury ve věcech platových poměrů soudců, která tuto záruku dovozuje výhradně z ústavně postulované soudcovské nezávislosti a principu dělby moci ve státě.

53. Ústavní soud v této souvislosti poukazuje na skutečnost, že v řadě svých rozhodnutí [např. nálezy ve věcech vedených pod sp. zn. Pl. ÚS 16/93 ze dne 24. 5. 1994 (N 25/1 SbNU 189; 131/1994 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 36/93 ze dne 17. 5. 1994 (N 24/1 SbNU 175; 132/1994 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 5/95 ze dne 8. 11. 1995 (N 74/4 SbNU 205; 6/1996 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 33/96 ze dne 4. 6. 1997 (N 67/8 SbNU 163; 185/1997 Sb.)] vyložil obsah ústavního principu rovnosti. Ztotožnil se v nich s chápáním rovnosti, jak ji vyjádřil Ústavní soud ČSFR ve svém nálezu z 8. 10. 1992 sp. zn. Pl. ÚS 22/92 (publikovaném pod č. 11 Sbírky usnesení a nálezů Ústavního soudu ČSFR). Ústavní soud ČSFR v něm pojal rovnost jako kategorii relativní, jež vyžaduje odstranění neodůvodněných rozdílů („je věcí státu, aby v zájmu zabezpečení svých funkcí rozhodl, že určité skupině poskytne méně výhod než jiné. Ani zde však nesmí postupovat zcela libovolně ... Pokud zákon určuje prospěch jedné skupiny a zároveň tím stanoví neúměrné povinnosti jiné, může se tak stát pouze s odvoláním na veřejné hodnoty.“). Zásadě rovnosti v právech je proto třeba rozumět tak, že právní rozlišování v přístupu k určitým právům nesmí být projevem libovůle, neplyne z ní však závěr, že by každému muselo být přiznáno jakékoli právo [nález sp. zn. Pl. ÚS 15/02 ze dne 21. 1. 2003 (N 11/29 SbNU 79; 40/2003 Sb.)].

54. Ve věci sp. zn. Pl. ÚS 4/95 ze dne 7. 6. 1995 (N 29/3 SbNU 209; 168/1995 Sb.) Ústavní soud mj. konstatoval, že nerovnost v sociálních vztazích, má-li se dotknout základních lidských práv, musí dosáhnout intenzity zpochybňující, alespoň v určitém směru, již samu podstatu rovnosti. To se zpravidla děje tehdy, je-li s porušením rovnosti spojeno i porušení jiného základního práva. V oblasti

práv hospodářských, sociálních, kulturních a menšinových, s ohledem na skutečnost vyvažování vztahů mezi různými skupinami složité sociálně, kulturně, profesně či jinak rozvrstvené společnosti – zákonodárce logicky disponuje širším prostorem k uplatnění své představy o přípustných mezích faktické nerovnosti. Z argumentace navrhovatele v zásadě plyne, že k platovým zásahům do již existujících platových relací mezi jednotlivými skupinami státních zaměstnanců (představitelů státní moci) má docházet toliko plošně, a nikoliv selektivně, respektive že zákonodárce nemá možnost měnit existující platové poměry jedné skupiny státních zástupců, pokud zároveň nezmění (ve stejném poměru) platové poměry jiných skupin státních zaměstnanců. S tím se Ústavní soud neztotožňuje.

55. Ve vztahu k hodnocení míry eventuálního dotčení neakcesorické rovnosti (čl. 1 Listiny) napadeným ustanovením Ústavní soud uvádí, že protiústavnosti v dostatečné intenzitě nic nenaspovídá. V oblasti rozpočtové a hospodářské politiky státu Ústavní soud dlouhodobě prokazuje vysokou míru zdrženlivosti. Na problematiku posouzení ústavnosti platové restrikce státních zaměstnanců nelze nahlížet optikou přísnější než na další opatření hospodářské politiky, např. daňové nástroje. Naopak v případě stanovování výše platu státního zaměstnance se nejedná o zásah do existujícího vlastnického práva (srov. relaci mezi čl. 11 odst. 1 a odst. 5 Listiny), nýbrž o opatření čistě prospektivní, tedy indukující přinejmenším stejně široký prostor pro úvahu zákonodárce jako v případě zdanění. I pro nyní posuzovanou věc je významné, že otázka vhodnosti a nezbytnosti daného opatření je zásadně ponechána na vůli zákonodárce, který za své rozhodnutí nese politickou odpovědnost, což nicméně neznamená absolutní libovůli zákonodárce, jehož limity jsou dány vyloučením rozporu s ústavním principem akcesorické i neakcesorické rovnosti [k hodnocení daňových nástrojů naposled v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 53/10 ze dne 19. 4. 2011 (vyhlášen pod č. 119/2011 Sb.) s odkazem na předchozí judikaturu].

56. Po vyloučení zásahu do základního práva (výše) samostatně i ve spojení s principem rovnosti tedy Ústavní soud pro vyloučení všech pochybností posoudil, zda napadený předpis není protiústavním z důvodu rozporu s principem rovnosti neakcesorické (čl. 1 Listiny), který lze zjednodušeně přiblížit jako zákaz libovůle (iracionality) zákonodárce při zásahu, který není omezením zaručeného základního práva (tj. všeobecná rovnost před zákonem).

57. K úvaze, nakolik lze státní zástupce považovat za *jedinou*, resp. *svévolně a iracionálně* zvolenou skupinu státních zaměstnanců, již se měla dotknout platová restrikce, konstatuje Ústavní soud, že zákon č. 418/2009 Sb. stíhá obdobným snížením platů (platové základny) o 4 % nejen státní zástupce, nýbrž řadu dalších představitelů státní moci, a to poslance a senátory Parlamentu, členy vlády, prezidenta republiky, soudce Ústavního soudu, členy, viceprezidenta a prezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu, členy, místopředsedy a předsedu Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, členy, místopředsedu a předsedu Rady Ústavu pro studium totalitních režimů, členy a předsedu Rady Českého telekomunikačního úřadu, soudce (viz ovšem nálezy sp. zn. Pl. ÚS 12/10) a poslance Evropského parlamentu (k výčtu srov. čl. I zákona č. 418/2009 Sb. ve spojení s § 1 zákona č. 236/1995 Sb.). V tomto ohledu nutno konstatovat, že státní zástupci nejsou skupinou, na niž by zákonodárce individuálně a iracionálně cílil. Zákon č. 418/2009 Sb. se naopak racionálně dotýká těch představitelů státní moci, jejichž platové poměry jsou stanoveny přímo zákonem, resp. obdobným zákonným mechanismem. Zároveň je pro zvolené skupiny představitelů státu charakteristické, že zákonem přiznávané platové poměry jsou zřetelně nadprůměrné a že vytyčený politický záměr výdajových úspor v zásadě nelze realizovat jinými prostředky (např. propouštěním). Nutno podotknout, že zákonodárce ve vztahu k ostatním státním zaměstnancům nemá reálnou možnost přímé platové restrikce, neboť výše platů státních zaměstnanců jsou do značné míry věcí *faktickou*, odvíjející se často při vícesložkovém platu od individuálních rozhodnutí v rámci pracovněprávních vztahů. V tomto Ústavní soud nemůže brát v úvahu platové excesy, ke kterým dle veřejně dostupných informací dochází zejména v ústředních orgánech státní správy, za něž jsou odpovědní konkrétní vedoucí pracovníci. Tyto jevy nemohou být součástí referenčních kritérií v rámci eventuální komparace platových úrovní různých skupin státních zaměstnanců a Ústavní soud ani není oprávněn tyto platové relace posuzovat. Z důvodové zprávy k zákonu č. 418/2009 Sb. plyne, že restrikce se týká kromě přibližně 1 300 státních zástupců i cca 3 500 dalších představitelů (včetně soudců). Přijetí zákona č. 418/2009 Sb. dále bylo odůvodňováno „vlivem současné celosvětové hospodářské krize“, resp. „úspornými opatřeními výdajové stránky státního rozpočtu“. Z uvedeného nelze shledat libovůli zákonodárce, neboť z materie opakovaně pro-

jednáváné Ústavním soudem v oblasti hospodářských opatření ve formě zákona i z obecně známých informací z činnosti vlády a Parlamentu je zřejmé, že záměrem politické reprezentace bylo a je snižovat výdaje státního rozpočtu v mnoha oblastech, a to včetně široké skupiny státních zaměstnanců. Tento záměr je realizován v mnoha krocích již po dobu několika let, proto i napadené ustanovení nelze hodnotit jako jednotlivý svévolný zásah vůči skupině státních zástupců, nýbrž v kontextu řady dalších ekonomických opatření, která probíhala, probíhají a připravují se i do budoucna (včetně dalších opatření platových).

58. K přiměřenosti sledovaného cíle (úspora na výdajové stránce státního rozpočtu) ve vztahu k použitému nástroji (platová restrikce) konstatuje Ústavní soud, že elementární racionální základ zákonodárcem zvoleného postupu byl dán, neboť v důvodové zprávě deklarovaný záměr ušetřit částku 31,2 mil. Kč na straně platů státních zástupců, resp. cca 126,7 mil. Kč na straně všech 4 800 představitelů státní moci (včetně soudců) je zjevně co do principu i co do konkrétní výše racionálním opatřením nikoliv zanedbatelného významu. Zároveň, jak bylo shledáno výše, toto opatření samo osobě v konkrétních existujících celkových platových poměrech státních zástupců nevyvolává zásah do základního práva (zejm. právo na spravedlivou odměnu podle čl. 28 Listiny). Tedy lze říci, že postup zákonodárce byl přiměřený deklarovanému účelu. Eventuální poukaz na relativně nízkou částku, která má být podle zákonodárce výsledkem úsporných opatření (v kontextu celkové výše státního rozpočtu), v tom smyslu, že takto nízká úspora dostatečně neodůvodňuje postup zákonodárce, má spornou argumentační hodnotu. Vyšší částka rozpočtové úspory by nutně znamenala zároveň mnohem intenzivnější zásah do platových poměrů jednotlivých dotčených osob a eventuální možné porušení základního práva. Při přijetí takového argumentu by v podstatě nikdy nebylo v praxi možné nalézt vyvážený stav přiměřenosti platové restrikce, neboť by se takový zásah pohyboval pouze ve dvou polohách: buď zákonodárce postupuje svévolně, neboť na jeho straně není žádný (dostatečně intenzivní) veřejný zájem, anebo by platová restrikce sice přinesla znatelnou úsporu státního rozpočtu, ovšem za cenu drastického snížení platové úrovně a následného možného porušení některého ze základních práv na straně státních zaměstnanců a ohrožení některé z funkcí státu.

59. Ústavní soud tedy neshledal, při své zdrženlivosti hodnotit celkové platové poměry státních zaměstnanců (představitelů státní moci), které jsou vždy dílem výrazem politické vůle a dílem výrazem hospodářské situace státu, že by zákonodárce vykročil z mezí racionálního rozhodování natolik intenzivním způsobem, že by se zvláště profesní skupina státních zástupců stala skupinou platově znevýhodněnou (ve výsledku podhodnocenou). Výsledný stav platové úrovně státních zástupců nepředstavuje iracionální nivelizaci platových poměrů odlišných skupin státních zaměstnanců, a tedy ani porušení principu rovnosti v tom aspektu, který žádá provázet racionálně odlišné postavení státních zástupců (ve světle výše uvedeného oproti jiným skupinám státních zaměstnanců) určitou vyšší platovou úrovní. V nyní projednávané věci nelze v žádném ohledu hovořit o ústavní nerovnosti, resp. nerovnosti před zákonem. Pro úplnost nutno dodat, že v případě eventuálního založení derogačního výroku Ústavního soudu právě na argumentu neakcesorické nerovnosti, který by označil zákonodárcem zvolenou skupinu 4 800 představitelů státu (včetně soudců) za oběť legislativní svévole, by nosné důvody takového nálezu nutně musely dopadnout i na další dotčené skupiny představitelů státu (*nota bene* včetně poslanců a senátorů Parlamentu a řady dalších podle § 1 zákona č. 236/1995 Sb.).

VIII.

Obiter dictum

60. *Obiter dictum* Ústavní soud přes výše uvedené připomíná, že zákonodárce zákonem č. 283/1993 Sb. ukládá státnímu zastupitelství (a tím tedy státním zástupcům, jejichž úkony jsou podle § 23 odst. 2 téhož zákona považovány za úkony státního zastupitelství) řadu významných a jiným orgánem nezastupitelných úkolů zejména v trestním řízení, kdy zajišťuje ochranu veřejného zájmu jako orgán veřejné žaloby, nezastupitelná je také role státního zastupitelství při prevenci a postihování trestné činnosti, např. korupce a hospodářské kriminality.

61. Není na volné úvaze státu, zda a jakým způsobem bude postihovat zločinnost. Ústavní soud setrvává na doktríně, že trestní řízení představuje toliko vztah mezi pachatelem a státem, tedy že ústavně není zaručeno právo třetí osoby (oznamovatele, poškozeného), aby jiná osoba byla stíhána a odsouzena. Nelze však zároveň pominout, že je jednoznačnou povinností státu zajistit ochranu základních práv včetně práv zaručených Úmluvou, a to i prostřednictvím efektivního trestního řízení, resp. že v určitých situacích lze hovořit o účinné ochraně (obětí) pouze prostřednictvím trestního práva. Selhání státu v této povinnosti může podle okolností představovat typicky porušení čl. 2 odst. 1, čl. 3 či čl. 8 Úmluvy [X a Y proti Nizozemsku, rozsudek ze dne 26. 3. 1989, č. 8978/80, § 27: „*This is a case where fundamental values and essential aspects of private life are at stake. Effective deterrence is indispensable in this area and it can be achieved only by criminal-law provisions (...)*“; M. C. proti Bulharsku, rozsudek ze dne 4. 12. 2003, č. 39272/98, § 150–153; Assenov a další proti Bulharsku, rozsudek ze dne 28. 10. 1998, č. 24760/94, § 102; Osman proti Spojenému Království, rozsudek ze dne 28. 10. 1998, č. 23452/94, § 115–116; a další]. Zvláště k nezastupitelné roli státního zástupce v řízení před soudem konstatuje Ústavní soud, že spravedlivé trestní řízení bez aktivní participace státního zástupce vést nelze, neboť převzetí jeho funkcí soudem samotným zakládá důvodné pochybnosti o nestrannosti soudu v konkrétní věci a porušení zásady obžalovací [Thorgeir Thorgeirson proti Islandu, rozsudek ze dne 25. 6. 1992, č. 13778/88, § 53; zejména pak Ozerov proti Rusku, rozsudek ze dne 18. 5. 2010, č. 64962/01, § 54–55 (porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy pro absenci státního zástupce); v nedávné době pak Krivoshapkin proti Rusku, rozsudek ze dne 27. 1. 2011, č. 42224/02, § 44–46 (porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy pro absenci státního zástupce)].

62. K výše uvedenému závěru, že materiální zabezpečení státních zástupců jako aspekt jejich nezávislosti, na rozdíl od soudců, nepoživá přímé ústavní ochrany a je garantováno pouze v rovině zákona, je tedy dále nutno dodat následující. Bytostným důvodem, na němž je založena existence státu, státní moci, je zajišťování bezpečnosti občanů. Úkolem politické moci v demokratickém právním státě je vytvořit optimální pravidla pro vznik a fungování mechanismů, které spolehlivým a efektivním způsobem zajistí vyšetřování, stíhání a souzení trestných činů a jiného závažného (deliktního) jednání ve společnosti. Pro fungující justici a státní zastupitelství, tedy soustavy, které na sebe těsně navazují a jsou jinými složkami státní moci nezastupitelné, je nutno zajistit výběr těch nejlepších právníků, kteří jsou v dané oblasti a čase k dispozici. Obsahem slova *nejlepší* není pouze formální kvalifikace a odborné zkušenosti, ale zejména osobní integrita a její jednotlivé projevy jako je neúplatnost, zodpovědnost, slušnost, čestnost, svědomitost, uměřenost, statečnost, pracovitost a přístup k chápání svěřené moci jako služby společnosti. Soudce ani státní zástupce by neměl být při nástupu do funkce tzv. *tabula rasa*, o které se nic neví, ale naopak listem hojně popsaným, o němž se dá usuzovat, že moc, kterou se svojí funkcí přebírá, nezneužije. Pro státního zástupce by mělo být otázkou cti obhájit před soudem přesvědčivost a věrohodnost předložených důkazních prostředků, na kterých vybudoval své dílo – obžalobu – pokud byl přesvědčen o její důvodnosti a nezbytnosti zásahu do osobní sféry jednotlivce, kterou trestní řízení přináší. Celková kvalita a spravedlnost trestního rozsudku velmi zásadním způsobem závisí nejen na dobré obhajobě, ale zejména i na kvalitní práci a přípravě obžaloby.

63. Je na exekutivě a její politické reprezentaci, aby provedla analýzu materiálního zabezpečení v jednotlivých právnických profesích (soudci, státní zástupci, advokáti, notáři, exekutoři apod.) a přijala taková opatření, aby materiální zajištění a výdělečné možnosti byly v náležité proporcii ve vztahu k náročnosti práce a odpovědnosti v jednotlivých právnických profesích s cílem zajistit jejich vzájemnou prostupnost. Nelze ani odhlížet od aktuálních platových poměrů zejména na některých ministerstvech, o nichž se veřejnost postupně dozvídá.

64. Zákonodárce přistupuje opakovaně k negativním zásahům do platu státních zástupců – na rozdíl od ostatních státních zaměstnanců. Nutno proto zmínit obavy, že svými nekoncepčními kroky setře platové rozdíly mezi státními zástupci a jinými skupinami zaměstnanců státní sféry natolik, že ohrozí stabilitu fungování státního zastupitelství. Takový vývoj je těžko obhajitelný politickým cílem selektivních úspor ve státním rozpočtu, neboť by se dostal do rozporu s výše konstatovanými povinnostmi státu či doporučujícími mezinárodními dokumenty („*Like for judges, remuneration in line with the importance of the tasks performed is essential for an efficient and just criminal justice system. A sufficient remuneration is also necessary to reduce the danger of corruption of prosecutors.*“ Zprá-

va Benátské komise o evropských standardech nezávislosti soudního systému: Část II – Státní zastupitelství, přijatá 17.–18. prosince 2010, studie č. 494/2008, bod 69). V tomto kontextu Ústavní soud nepřehlíží, že vláda si odpovědnost uvědomuje, jak plyne ze snahy posílit platovou stabilitu v soustavě státního zastupitelství prostřednictvím vazby na platovou úroveň soudců od roku 2012 (sněmovní tisk 341).

IX. Závěr

I s přihlédnutím k výše naznačené roli státních zástupců v trestním řízení a jejich stávajícímu postavení v rámci struktury státních orgánů neshledal Ústavní soud, že by napadené ustanovení zákona představovalo již porušení ústavního pořádku v intenzitě opravňující Ústavní soud k využití derogační pravomoci, která mu přísluší. Z důvodů vyložených v částech VII. a), b), c) tak byl návrh zamítnut podle § 70 odst. 2 zákona o Ústavním soudu. Vzhledem ke skutečnosti, že vedlejší účastníci v průběhu řízení připojili eventuální a kumulativní návrhy modifikující intertemporální účinky původního návrhu, pro něž bylo řízení sp. zn. Pl. ÚS 17/10 zahájeno, na něž však v celém rozsahu dopadají rozhodovací důvody výše uvedené, nepojednává nyní Ústavní soud tyto návrhy samostatně (např. i z hledisek jejich formální projednatelnosti v již probíhajícím řízení vzhledem k procesnímu postavení vedlejších účastníků), nýbrž odmítá tyto návrhy v celém rozsahu jako zjevně neopodstatněné podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu. Materiálně Ústavní soud chápe předložené návrhy jako (oprávněný) požadavek vedlejších účastníků, aby se Ústavní soud vyrovnal s intertemporálními účinky svého eventuálního derogačního nálezu. V tomto Ústavní soud odkazuje např. na své stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 31/10 ze dne 14. 12. 2010 (vyhlášeno pod č. 426/2010 Sb.), které je příslibem, že se Ústavní soud bude k „časovým aspektům vykonatelnosti“ svých nálezů důsledněji vyslovovat s přihlédnutím k individuálnímu charakteru věci, při vázanosti na tam vyslovené principy.

Předseda Ústavního soudu:
JUDr. Rychetský v. r.

Odlišná stanoviska podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zaujali k rozhodnutí pléna soudci Vlasta Formánková, Pavel Holländer, Vladimír Kůrka, Jan Musil, Pavel Rychetský a Eliška Wagnerová a k jeho odůvodnění soudce Vojen Güttler.

Vydává a tiskne: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, pošt. schr. 10, 149 01 Praha 415, telefon: 272 927 011, fax: 974 887 395 – **Redakce:** Ministerstvo vnitra, nám. Hrdinů 1634/3, pošt. schr. 155/SB, 140 21 Praha 4, telefon: 974 817 289, fax: 974 816 871 – **Administrace:** písemné objednávky předplatného, změny adres a počtu odebíraných výtisků – MORAVIAPRESS, a. s., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, tel.: 516 205 175, e-mail: sbirky@moraviapress.cz. Objednávky ve Slovenské republice přijímá a titul distribuuje Magnet-Press Slovakia, s. r. o., Teslova 12, 821 02 Bratislava, tel.: 00421 2 44 45 46 28, fax: 00421 2 44 45 46 27. **Roční předplatné** se stanovuje za dodávku kompletního ročníku včetně rejstříku z předcházejícího roku a je od předplatitelů vybíráno formou záloh ve výši oznámené ve Sbírce zákonů. Závěrečné vyúčtování se provádí po dodání kompletního ročníku na základě počtu skutečně vydaných částek (první záloha na rok 2011 činí 8 000,- Kč) – Vychází podle potřeby – **Distribuce:** MORAVIAPRESS, a. s., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, celoroční předplatné a objednávky jednotlivých částek (dobírky) – 516 205 175, objednávky-knihkupci – 516 205 177, e-mail – sbirky@moraviapress.cz, zelená linka – 800 100 314. **Internetová prodejna:** www.sbirkyzakonu.cz – **Drobný prodej** – **Benešov:** Oldřich HAAGER, Masarykovo nám. 231; **Brno:** Ing. Jiří Hrazdil, Vranovská 16, SEVT, a. s., Česká 14; **České Budějovice:** SEVT, a. s., Česká 3, tel.: 387 319 045; **Cheb:** EFREX, s. r. o., Karlova 31; **Chomutov:** DDD Knihkupectví – Antikvariát, Ruská 85; **Kadaň:** Knihařství – Přibíková, J. Švermy 14; **Kladno:** eL VaN, Ke Stadionu 1953, tel.: 312 248 323; **Klatovy:** Krameriovo knihkupectví, nám. Míru 169; **Liberec:** Podještědské knihkupectví, Moskevská 28; **Litoměřice:** Jaroslav Tvrdík, Štursova 10, tel.: 416 732 135, fax: 416 734 875; **Most:** Knihkupectví „U Knihomila“, Ing. Romana Kopková, Moskevská 1999; **Olomouc:** ANAG, spol. s r. o., Denisova č. 2, Zdeněk Chumchal – Knihkupectví Tycho, Ostružnická 3; **Ostrava:** LIBREX, Nádražní 14, Profesio, Hollarova 14, SEVT, a. s., Denisova 1; **Otrokovice:** Ing. Kučeřík, Jungmannova 1165; **Pardubice:** LEJHANEČ, s. r. o., třída Míru 65; **Plzeň:** Typos, tiskařské závody s. r. o., Úslavská 2, EDICUM, Bačická 15, Technické normy, Na Roudné 5, Vydavatelství a naklad. Aleš Čeněk, nám. Českých bratří 8; **Praha 1:** NEOLUXOR, Na Poříčí 25, LINDE Praha, a. s., Opletalova 35, NEOLUXOR s. r. o., Václavské nám. 41, Právnické a ekonomické knihkupectví, Elišky Krásnohorské 14, tel.: 224 813 548; **Praha 6:** PPP – Staňková Isabela, Puškinovo nám. 17, PERIODIKA, Komornická 6; **Praha 9:** Abonentní tiskový servis-Ing. Urban, Jablonecká 362, po – pá 7–12 hod., tel.: 286 888 382, e-mail: tiskovy.servis@top-dodavatel.cz, DOVOZ TISKU SUWECO CZ, Klečákova 347; **Praha 10:** BMSS START, s. r. o., Vinohradská 190, MONITOR CZ, s. r. o., Třebostická 5, tel.: 283 872 605; **Přerov:** Odborné knihkupectví, Bartošova 9, Jana Honková-YAHO-i-centrum, Komenského 38; **Sokolov:** KAMA, Kalousek Milan, K. H. Borovského 22, tel./fax: 352 605 959; **Tábor:** Milada Šimonová – EMU, Zavadilská 786; **Teplice:** Knihkupectví L & N, Kapelní 4; **Ústí nad Labem:** PNS Grosso s. r. o., Havířská 327, tel.: 475 259 032, fax: 475 259 029, Kartoos, s. r. o., Solvayova 1597/3, Vazby a doplňování Sbírky zákonů včetně dopravy zdarma, tel.+fax: 475 501 773, www.kartoon.cz, e-mail: kartoon@kartoon.cz; **Zábřeh:** Mgr. Ivana Patková, Žižkova 45; **Zátec:** Simona Novotná, Brázda-prodejna u pivovaru, Žižkovo nám. 76, Jindřich Procházka, Bezděkov 89 – Vazby Sbírky, tel.: 415 712 904. **Distribuční podmínky předplatného:** jednotlivé částky jsou expedovány neprodleně po dodání z tiskárny. Objednávky nového předplatného jsou vyřizovány do 15 dnů a pravidelné dodávky jsou zahajovány od nejbližší částky po ověření úhrady předplatného nebo jeho zálohy. Částky vyšlé v době od zařizování předplatného do jeho úhrady jsou doposílány jednorázově. Změny adres a počtu odebíraných výtisků jsou prováděny do 15 dnů. **Reklamace:** informace na tel. číslo 516 205 175. V písemném styku vždy uvádějte IČO (právník osoba), rodné číslo (fyzická osoba). **Podávání novinových zásilek** povoleno Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Jižní Morava Ředitelství v Brně č. j. P/2-4463/95 ze dne 8. 11. 1995.